

Marta Wójtowicz

Promocja bibliotek parafialnych

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1-2 (12-13), 175-182

2001

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marta Wójtowicz
Studentka Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej
Uniwersytetu Jagiellońskiego
Kraków

Promocja bibliotek parafialnych

Dzisiejszy świat coraz bardziej przypomina system pytań i odpowiedzi sterowany przez maszyny oraz ludzi. Coraz częściej zastanawiamy się nad własnym istnieniem. Poszukujemy nowych dróg odpowiedzi na nurtujące nas pytania. Gdzie poszukiwać tych wiadomości jak nie w największych centrach wiedzy – jakimi są biblioteki. Biblioteki zawierają nie zmierzone pokłady wiedzy, która znajduje się w różnego rodzaju literaturze. Biblioteki są instytucjami kultury, które pomagają nam odnaleźć drogę do książki, a tym samym pomagają nam odszukać rozwiązania na dręczące człowieka pytania.

W niniejszym artykule nie będziemy mówić o bibliotekach w ogóle, ale poruszymy problem istnienia i co najważniejsze rozpowszechniania działalności szczególnego rodzaju bibliotek, jakim są biblioteki parafialne. Bardzo często w literaturze fachowej biblioteki parafialne postrzegane są jako biblioteki specjalne, które posiadają specyficzny rodzaj literatury, mianowicie literaturę religijną. W tym miejscu trafne jest przytoczenie słów ks. Marka Zahajkiewicza: *[...] jednym ze znanych motywów prezentowanych w sztuce, a głównie w malarstwie, to postać mnicha pochylonego nad książką. W pewnym sensie jest to symbol powiązania Kościoła z różnego rodzaju działalnością piśmienniczą i gromadzeniem tej twórczości.* Słowa te jednoznacznie potwierdzają fakt, iż pomiędzy Kościołem a bibliotekami istnieje silny związek kulturowy. Nie należy jednak traktować bibliotek kościelnych, w tym przypadku bibliotek parafialnych, jako oddzielnej placówki należącej do parafii, ale jako organ współtworzący i wspomagający

*zadania i funkcje duszpasterskie*¹. W dobie dominacji środków masowego przekazu nie jest łatwo zainteresować ludzi biblioteką parafialną, a tym samym publikacjami religijnymi, dlatego też należy utworzyć z niej „produkt atrakcyjniejszy”. Warto wspomnieć, iż biblioteki mają za zadanie przyciągać czytelników, w różnych grupach wiekowych, począwszy od najmłodszych, poprzez młodzież, a skończywszy na osobach starszych. Powinna spełniać oczekiwania wszystkich grup wiekowych o różnorodnym wykształceniu i zainteresowaniach.

Szczególną grupą wiekową jest młodzież, u której na pewnym etapie dorastania wykształcają się konkretne potrzeby oraz zainteresowania czytelnicze. Jest to grupa, która najliczniej propaguje swoje potrzeby związane z korzystaniem z bibliotek, w tym również z bibliotek parafialnych. Wśród tej grupy wiekowej coraz częściej odkrywa się, iż zainteresowanie publikacjami religijnymi nie jest duże, ale nie oznacza to, że młodzież nie wie o ich istnieniu. Równocześnie zainteresowanie biblioteką parafialną jest niewielkie. Skutkiem tego jest brak informacji o jej istnieniu lub też brak takiej biblioteki w miejscu zamieszkania. Dzisiejszym problemem jest przede wszystkim fakt, że młodzi ludzie nie są zachęcani do korzystania z tego rodzaju instytucji. Tkwią w przekonaniu, iż taka placówka nie wniesie nic nowego do ich życia, nie poszerzy ich wiedzy. Brak jest osób, które w przekonujący sposób zarekomendowałyby zalety biblioteki, istniejące czasopisma katolickie oraz inne publikacje religijne.

Obecnie rynek wydawniczy proponuje wiele publikacji religijnych, które reprezentowane są m. in. przez Pismo św., czasopisma młodzieżowe, modlitewniki, czasopisma katolickie, rozważania religijne, katechizmy, dokumenty papieskie, itp. Mimo, iż publikacje te nie cieszą się zbyt dużą popularnością wśród młodzieży, to jednak często towarzyszą im w życiu codziennym. Mowa jest tutaj oczywiście o Piśmie św., towarzyszy im ono w codziennych sprawach i obowiązkach. Z licznych

¹ Pułczyńska M.: *Próba zintegrowania funkcji bibliotek z głównymi zadaniami duszpasterstwa parafialnego w oparciu o bibliotekę parafii pw. św. Franciszka z Asyżu w Zabierzowie*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1997 nr 1-2 s. 175.

obserwacji można się zorientować, że Pismo św. jest „księgą”, po którą najczęściej sięga młodzież. Uzasadniają swój wybór w różny sposób. Twierdzą, iż na Piśmie św. opiera się ich wiara i tym samym chcą nadal ją pogłębiać, zawarte są w nim wszystkie mądrości świata. Siegają również po inne publikacje, wśród nich pojawiają się gazetki parafialne, które zawierają informacje dotyczące parafii, miejscowości, w której znajduje się parafia oraz społeczność, która w niej żyje. Czasopisma młodzieżowe oraz katolickie dostarczają im wielu ciekawych artykułów dotyczących młodzieży i ich problemów. Są tam również odpowiedzi na dręczące dzisiejszą młodzież pytania, na które niejednokrotnie nie umieją im odpowiedzieć nawet dorośli. Niestety w przekonaniu wielu ludzi biblioteki parafialne zawierają tylko i wyłącznie księgozbiór składający się z publikacji religijnych. Dlatego też wielu z nich udaje się po wybrane teksty do biblioteki publicznej. Być może jest to związane z przekonaniem, iż w bibliotece tej najszybciej znajdzie się poszukiwana pozycja. Wnioski płynące stąd są następujące: czytelnicy rzadko korzystają z księgozbioru bibliotek parafialnych. Uważają, iż w takiej bibliotece nie znajdą dla siebie odpowiedniej literatury. Po raz kolejny powraca problem, który został na początku niniejszego artykułu zaakcentowany. Należy przełamać istniejący stereotyp funkcjonowania i istnienia biblioteki parafialnej, jednocześnie tworząc „produkt atrakcyjniejszy” dla dzisiejszego społeczeństwa informacyjnego. Przez „produkt atrakcyjniejszy” nie powinniśmy rozumieć tylko i wyłącznie tego, że należy poszerzyć istniejący dotychczas księgozbiór składający się z publikacji religijnych o publikacje świeckie. Ale również powinniśmy przekonać społeczeństwo, iż powoływanie do życia takich instytucji jak biblioteki parafialne, może przysporzyć wielu korzyści. Literatura fachowa nie podaje zbyt wielu przykładów prowadzenia i propagowania bibliotek parafialnych. Jest to niestety błąd, ponieważ tym samym nie mamy pojęcia o istnieniu i funkcjonowaniu takich bibliotek w naszym dzisiejszym społeczeństwie informacyjnym, tak szeroko propagowanym u początku XXI wieku.

Zwiększenie zainteresowania społeczeństwa bibliotekami parafialnymi opiera się na wielu elementach, które

w ostatecznej relacji powinny prawie idealnie współgrać. Obecne zróżnicowanie bibliotek parafialnych sprawia, że dla każdej z nich muszą być zastosowane indywidualne, szczegółowe rozwiązania. Należy pamiętać również o tym, że najlepiej wyposażona i zorganizowana biblioteka parafialna nie może funkcjonować bez czytelników. Biblioteka bez czytelników jest martwa². W życiu religijnym biblioteka parafialna powinna spełniać różnorodne funkcje. Szczególnie powinna ona [...] stanowić świadectwo działalności, trwania i historii parafii (gromadząc i przechowując dokumenty dotyczące parafii i parafian), równocześnie być aktywnym ośrodkiem kulturalnego oddziaływania parafii. Proces ewangelizacji w tak pojmowanej funkcji dokonuje się przez rozwijanie i pogłębianie religijnej świadomości parafian za pośrednictwem książki³. Istotnym elementem w tym procesie jest również pozytywny obraz działalności parafii spełniający się przez działalność biblioteki. Biblioteki parafialne powinny przede wszystkim ubogacać wiedzę religijną, inspirować życie kulturalno-oświatowe oraz być miejscem spotkań duszpasterskich. To biblioteki zobowiązane są od czasu do czasu organizować spotkania katolickiej młodzieży i prowadzić rozmowy na tematy kulturalno-religijne. Biblioteka parafialna jako instytucja kulturalna, powinna rozwijać lokalną kulturę w sposób szerszy niż tylko czytelnictwo oraz przez inne działania zachęcać do poznawania określonej literatury. Winna być miejscem, gdzie każdy mógłby znaleźć akceptację, zrozumienie i pomoc w rozwiązaniu nurtujących go problemów. Każdy użytkownik winien znaleźć w bibliotece swoje miejsce, które nie sprawi, że będzie czuł się wyobcowany. Poetycko rzecz ujmując biblioteka powinna być cichą przystanią, do której zacumowują statki w trakcie szalejącej burzy. W naszym przypadku owymi statkami będą czytelnicy, którzy będą przybywać do bibliotek powodowani opadami spędzających sen z powiek nurtujących pytań.

² Szczepaniak R.: *Refleksje o możliwości doskonalenia pracy biblioteki parafialnej* „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1997 nr 1-2 s.199.

³ Sagan R.: *Biblioteki parafialne – ich problemy*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1996 nr 1-2 s. 116.

W funkcjonowaniu bibliotek parafialnych niezwykle ważna jest atmosfera biblioteki. Chodzi tu o umiejscowienie i odpowiednie przygotowanie pomieszczeń, godziny otwarcia, rozmieszczenie księgozbioru umożliwiające sprawne wyszukiwanie oraz osoba samego bibliotekarza. Bibliotekarz jako pracownik informacji jest pośrednikiem – mediatorem między światem dotychczas zgromadzonej i zapisanej, utrwalonej informacji (lub też wiedzy), a odbiorcą (użytkownikiem, czytelnikiem, człowiekiem). U początku XXI wieku bibliotekarz w bibliotece parafialnej, [...] *podobnie jak pracownik innego typu bibliotek powinien być psychologiem, wychowawcą, znawcą nowoczesnych technik (zwłaszcza multimedialnych), animatorem życia kulturalnego, a więc człowiekiem bardzo wszechstronnym, otwartym na potrzeby wspólnoty, elastycznym adaptującym się do zmieniającego się świata zewnętrznego [...]*⁴. Osiągnięcie sukcesu w kwestii funkcjonowania biblioteki nie kończy się jednak tylko i wyłącznie na dobrym zorganizowaniu działań bibliotecznym oraz pomyślnym wypełnieniu postawionych sobie wcześniej zadań. Nie zapominajmy, że wciąż najważniejszym elementem całego systemu jest człowiek, który wychodząc z biblioteki powinien czuć się bardziej zrozumiany, bez balastu wątpliwości, które przyszedł rozwiązać.

Analizując wszystkie wady i zalety funkcjonowania bibliotek parafialnych, należy zastanowić się nad możliwościami zwiększenia zainteresowania biblioteką, aby stała się ona instytucją powszechnie znaną i odwiedzaną przez szerokie rzesze użytkowników. Najczęściej proponowanym rozwiązaniem jest zachęta ze strony duszpasterzy, którzy powinni promować bibliotekę i ujawniać jej perspektywy w rozwijaniu nawyku czytania (w szerokim tego słowa znaczeniu). Informowanie o bibliotece np. na mszy św. byłoby dobrym początkiem rozpowszechniania możliwości korzystania z niej. Trzeba informować parafian o istnieniu tej biblioteki, o tym, kiedy jest ona otwarta i jaki ma księgozbiór (tematyka, szczególnie interesujące pozycje, nowości). Należy ich zachęcić do czynnego

⁴ Kocójowa M.: *Pracownik bibliotek kościelnych w XXI wieku*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1996 nr 1-2 s. 52.

włączania się w prace na rzecz biblioteki poprzez organizowanie różnego rodzaju prelekcji na wybrane tematy, wieczory poetyckie z udziałem autorów, wystawy, filmy, koncerty (w tym przypadku mogą to być występy zgromadzeń oazowych z własnym repertuarem muzycznym) konkursy oraz doroczne wycieczki – pielgrzymki. Prowadzona przez bibliotekę działalność wydawnicza, mogłaby ujawniać się w wydawaniu gazetki parafialnej, która zawierałaby informacje o życiu parafialnym, o planowanych wydarzeniach religijnych roku, o działających przy parafii wspólnotach. W takiej gazecie mógłby znajdować się dział poświęcony działalności i istnieniu biblioteki parafialnej, gdzie mieszkańcy byłiby powiadamiani o godzinach otwarcia, lokalizacji, księgozbiorze, regulaminie wypożyczeń oraz o innych wiadomościach dotyczących biblioteki. W dalszej kolejności plasuje się szerszy wybór literatury, zatrudnienie fachowych bibliotekarzy, lepsza organizacja pracy oraz polepszenie warunków lokalowych.

W przypadku szerszego wyboru literatury pojawiają się opinie, że w bibliotece parafialnej powinna znajdować się nie tylko literatura religijna, ale również świecka (głównie lektury szkolne, utwory znanych pisarzy, teksty filozoficzne). Na szeroko rozumiane zbiory biblioteczne składają się zbiory obejmujące tzw. wydawnictwa zwarte (książki broszury), wydawnictwa ciągłe (czasopisma, publikacje nieperiodyczne, wydawnictwa seryjne) oraz zbiory specjalne. Z licznych badań wynika, że na zasoby większości bibliotek parafialnych składają się przede wszystkim wydawnictwa zwarte (gł. książki), natomiast wydawnictwa ciągłe stanowią niewielki odsetek. Ciągły rozwój techniczny sprawia, że coraz częściej pojawiają się materiały audiowizualne, np. taśmy magnetofonowe, dyskiety, CD-ROM-y, multimedia, filmy, wideokasety oraz mikrofilmy. Dla zwiększenia zainteresowania biblioteka parafialna powinna posiadać połączenie z Internetem, pomogłoby to w szybszym dostępie do informacji. Powinno to również przyciągnąć w stronę bibliotek szerokie grono młodych ludzi. Przegląd stron domowych bibliotek parafialnych wykazał, iż niewiele jest takich, które posiadają własne witryny internetowe. Głównie wiadomości dotyczące bibliotek parafialnych, znajdują się na stronach WWW parafii,

w których one funkcjonują. Należy podkreślić, iż biblioteki parafialne nie są w Polsce na tyle rozpowszechnione, aby funkcjonowały we wszystkich parafiach. Informacje znajdujące się na tych stronach w większości przypadków są bardzo skromne (ograniczają się do podania lokalizacji oraz godzin otwarcia biblioteki). Tylko w niewielu wypadkach informacje te są „obszerne” (czyli dotyczą księgozbioru biblioteki i jego tematyki, rodzaju katalogów, organizacji oraz zasad gromadzenia zbiorów, regulaminu biblioteki, lokalizacji, godzin otwarcia). W porównaniu ze stronami domowymi bibliotek parafialnych za granicą widać dużą różnicę, zarówno pod względem zawartości informacyjnej jak również pod względem graficznym. Kolejne propozycje zwiększenia zainteresowania biblioteką parafialną to: gromadzenie wideokaset o tematyce religijnej, gromadzenie CD-ROMów z publikacjami religijnymi, itd.

Wiele jest propozycji zwiększenia zainteresowania społeczeństwa bibliotekami parafialnymi, ale nie wszystkie w końcowym rozrachunku stają się trafne. Główną przeszkodą realizowania różnych pomysłów promocji bibliotek są środki finansowe. Nie zapominajmy jednak o tym, że dobre funkcjonowanie biblioteki nie zależy w całości od środków technicznych, ale od ludzi, którzy ją tworzą i z niej korzystają. Każda biblioteka musi znaleźć swoją własną indywidualną drogę, którą będzie kroczyć. *Książki, prasa i nagrania żyją gdy są wypożyczane. Prelekcje, spotkania autorskie, koncerty i wystawy żyją obecnością uczestników*⁵.

Bibliografia załącznikowa:

1. Klessa Edwin: *Biblioteka Parafialna w Trzciance*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2000 nr 1-2 s. 52-60.
2. Kocójowa Maria: *Pracownik bibliotek kościelnych w XXI wieku*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1996 nr 1-2 s. 47-57.

⁵ Klessa E.: *Biblioteka Parafialna w Trzciance*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2000 nr 1-2 s. 55.

3. Pułczyńska Maria: *Próba zintegrowania funkcji bibliotek z głównymi zadaniami duszpasterstwa parafialnego w oparciu o bibliotekę parafii pw. św. Franciszka z Asyżu w Zabierzowie*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1997 nr 1-2 s. 173-193.
4. Sagan Robert: *Biblioteki parafialne – ich problemy*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1996 nr 1-2 s. 116-119.
5. Szczepaniak Renata: *Refleksje o możliwości doskonalenia pracy biblioteki parafialnej*. „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1997 nr 1-2 s. 194-199.
6. Zahajkiewicz Marek: *Miejsce bibliotek kościelnych w kulturze i rozwoju nauki*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 65 : 1996 s. 11-17.